

Rerum Naturalium Fragmenta No. 99

<i>Szemere László:</i> Madárvédelmi tanulságok	3
<i>Szemere László:</i> Van-e veréb-mentes fészekodú?	9
<i>Szemere László:</i> A napraforgó dicséreti	17
<i>Szemere László:</i> Üvegnek repülő madarak	23

Budapest
1937

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Szemere László szerkesztése:

Budapest II., Debrői-u. 15

Madárvédelmi tanulságok

Írta: Szemere László

A sport-horgászat fogásairól mondják az angolok, hogy azokat 100 év alatt sem lehet mindet kiismerni. A magyar csak úgy általánosságban – annyit mond, hogy a jó pap holtig tanul. Ez aztán az élet számos körülményére vonatkozhat, mert hiszen munkánk sikere előre nem várt körülmények miatt csökkenhet, s így ismételten tanulunk, azaz kell tanulnunk miegymást.

Madárvédelmi téren annál is inkább akad tanulni való, mert ott nemcsak tárgyakkal, hanem gondolkozni tudó, sokszor szemfüles élőlényekkel van dolgunk. És mert a logikájuk menete sokszor nem olyan, mint a mienk, azért alkalmilag bizony keresztülhúzzák számításainkat. A madár is halad a korrallal, igen jól tud alkalmazkodni, illetve amely fajok jól alkalmazkodnak, azok maradnak fenn, s terjeszkednek a többiek rovására. No de ez egy általános természetrajzi, sőt társadalmi törvény; számolnunk kell vele.

Köztudomású, hogy mindkét fajtabeli verebünk igen jól tud alkalmazkodni a körülményekhez, tolakodó modorukat is igen jól tudják érvényesíteni. Ne vitassuk itt, hogy ki mennyire értékeli hasznukat-kárukat, de ettől függetlenül soroljunk fel olyan eseteket, amikor célkitűzéseinket zavarják, s így legalábbis bosszúságot keltenek, eltekintve attól, hogy esetleg hasznos más madarat üldöznek el viselkedésükkel.

Madárvédelmünk fő-fő kérdése a fészekodú, amelyben a cinegék, s más odúlakó madarak családalapítását igyekszünk biztosítani. Úgy a parlagi, mint a házi veréb ugyancsak előszeretettel költ odúban, sőt az előbbi csakis abban költ, s tudott dolog, hogy az odútól nem tarthatjuk távol az odúnyílás szűkítésével, mert ő is csak akkora madár, mint pl. a széncinege is.

Verébi mérlegelés szerint azonban odúnak számít az is, ha például a házfedél cserepe valahol olyan távol áll egymástól, hogy ott bebújhat, s ha a »hinterland« is elég biztonságos, vagyis ha lécszarufa összevisszaságok révén a cseréprés mögött fészek építésére alkalmas és biztonságos hely kínálkozik.

Mikor ősze kelve kijavíttatjuk házunk, csűrünk, istállónk vagy egyéb építményünk fedelét, talán nem is gondolunk arra, hogy a munkások az illyes, fennvázolt verébtanyákat a fedéljavítás során megszüntetik. Az eredmény már télen jelentkezik, ha ugyanis az elég zord. Akkor odúlakó madaraink háló-tanyának használják a fészekodvakat, de az épületek hézagosságait is.

Felemlítem itt azt a széles körben elterjedt tévhitet, hogy a fészek a madár lakása. Erről szó sincs, mert a madarak zöme nyíltan fészkel. A fészekben a tojásain kotló anyamadáron kívül már csak annyi hely sincs, hogy párja is ott lehessen. Az tehát másutt hál. A fecske például valamely gerendába vert szegen, a varjú a fészek közelében levő valamely ágon, a pacsirta a puszta földön, és így tovább.

Ha meg a madár-fiak megnőttek, akkor a több, mindmegannyi anyányi madár éppenséggel nem férne el a fészekben. Amely fészek a fiak felnevelése során úgyszólván tönkremegy, beszennyező-

dik, de ismételjük, a nyílt fészkek ügyse védelem. Sőt azt a benne levő férgek alkalmi elszaporodása miatt úgy a fia-madarak, mint az öregek, sietve elhagyják, ha már a növendék repülő lett. Egy se hál a fészekben, de valahol annak a közelében.

Amelyik madárpár másodszor is költ ugyanazon éven, az, ha új fészket nem készíthet, hát rárakja fészket a régre, jeléül annak, hogy a régi nem felel meg a rendeltetésének.

Cinke foglalta el a fészekodút.

Az aztán mindegy, hogy a fészkek odúban van. Illetve ott baj van akkor, ha a régi fészket mi (emberek) nem dobjuk ki. A madarak ugyanis nem hordják azt ki, hanem ott is a régi fölé építik az újat, miáltal az odú térfogatát, levegősségét kisebbítik meg. Ezért kell az első költés után az odúkat kitisztogatni.

Zord idő esetén az odúlakó madarak – de csakis ezek – éjjelre védett helyre bújnak. Néhány veréb éppen odabujt volna, ahol az a bizonyos fedélcserép-rés volt, amit a munkás a javítás

során eltüntetett. Hálni csak kell valahol, így hát ráveti magát olyan odúra, amit eddig cinegék birtokoltak háborítatlanul. Elzavarják tehát azokat, esetleg annyira, hogy költésre se jelentkeznek azok, miután másutt jobb tanyára találtak.

Az okulás kézenfekvő: az olyan épület-réseket, amelyek nincsenek kárunkra, hagyjuk meg verébtanyának, ha nem is éppen a verebek iránti szeretetünk, de inkább a cinegék közvetett védelme címén.

Tovább menve egy ilyen tapasztalaton, oda lyukadunk ki, amiről e lap hasábjain már megemlékeztem: csoportos veréb-fészkelő (és háló) dúcot kell építenünk, hogy cinegeinket és egyéb, verébnél hasznosabb és kedvesebb madarainkat sikeresebben védhessük.

A következőkben is pár, okulást nyújtó gyakorlati esetet sorolok fel. Költött tavaly tanyám egyik akácfáján, illetve az azon elhelyezett tágabb nyílású, nagy fészekodúban egy seregély, s fiait szerencsésen ki is repítette. Ez éven (1936) még a seregélyek meg se jöttek vándorútjukról, máris parlagi verebek telepedtek a szóban forgó odúba. (Tudjuk, korán beköszöntött az enyhe idő, s így a nem vonuló madarak hamar kezdettek csáládalapításba.

Mikor aztán a seregélyek megérkeztek, befejezett «tényekkel» álltak szemközt, azaz parlagi verebek már tojásaikon kotlottak. Amennyire nagyobb madár a seregély a parlagi verébnél, úgy látszik annyira pipogyább is. Emberi logikával azt várnók, hogy rövid úton kidobálja az egész veréb-pereputtyot jogos magánlakásából. Nem, a seregélypár csak ide-oda röpködéssel, s az odú körül való lebzseléssel tartotta fenn jogigényét, a par-

lagi verébpár egyike, amelyik nem költött, állandóan az odú fedődeszkáján tartózkodott, így látszatra, mert amikor a seregélyek élelemkereséssel voltak elfoglalva, bizonyára a veréb is keresgélt miegymást. (Minden lépésüket kinek volna ideje szorgos munkaidőben megfigyelni!?)

Egy szó mint száz, az áldatlan lakásvillongás tartott vagy egy hétig, s tartott volna-meg Isten tudja meddig, ha a heccet magam meg nem unom, s mint döntőbíró a lakásperbe bele nem avatkozom. Kivettem a verébfészket az odúból, s így a seregélyek abba beköltözhetek.

Egy másik odúba cinegepár telepedett, s tojásuk volt már áprilisban. Ott meg az volt a baj, hogy tavaly és azelőtt is, nyaktekercs költött. Láthattam volna, hogy ebből baj lesz, mert a nyaktekercs igen erőszakoskodó madár, az bizony minden nációt kidobál abból az odúból, amire szemet vetett. Hát még abból, ami ősi soron is az övé volt! Azt kellett volna cselekednem, hogy a fészekodú röpnnyílását leszűkítsem 32 milliméterről 28-ra, hogy az mintegy leszűrje a nyaktekerccet.

Gondoltam azonban arra is, hogy a nyaktekercs úgyis elüldözheti a cinegét, ha maga nem is tudja az odút elfoglalni. És az előtét deszkácska (amelyiken a kisebb nyílás van!) felszegezése is elriaszthatta volna a tojásain kotló cinegét.

Szóval az odút, s lakóit sorsára hagytam, illetve tettem ki a közelbe más, ugyancsak tág nyílású odút, hogy ha nyaktekercek megjönnek, hát találjanak üres odút. Mindazok után május elején fordultam meg ismét tanyámon, akkor azonban már a nyaktekercs költött az odúban, a cinegeknek pedig hírük-hamvuk se volt! A tartalékodú üresen maradt.

Most értettem meg egyes madárbarátnak azt az álláspontját, hogy a nyaktekerceset egyáltalán meg se tűri kertjében. (Sokan nem ismerik ezt a kakukk mustrázatú, sárga szemű, verébnél alig vastagabb madárkát. Alakoskodik, nem igen mutatja magát, s így sokszor csak vércseszerű – kli-kli-kli-kli – de vékonyabb hangja árulja el jelenlétét.)

Azt is észleltem egykor, hogy amikor harkályodút foglalt el a veréb, hetekig olyan villongás volt az odú felett, amelynek eredményeként egyik fél sem költöthetett az odúban.

A veréb folyton hordta az odúba a szénát-tollat, a harkály meg folyton kidobálta e cókókókat.

A fa tövénél egész kis halom gyűlt össze ezekből, mert a veréb mást hozott, nem azt, amit a harkály kidobált. Ott már csak a verébpár ellövésével lehetett igazságot szolgáltatni.

Az ilyen, s hasonló esetek miatt aztán madárvédelmi telepükön mindig éber figyelemmel kell járkálnunk, főként a kora reggeli órákban, mikor a madarak tevékenyebbek.

Tanulságos egyéb esetek felsorolása maradjon későbbre, olvasóim s a Főszerkesztő Úr szíves engedélyével.

(Növényvédelem, 1936, vol.12, p.163-164)

Van-e verébmentes fészekodú?

Írta: Szemere László

A madárvédelem iránt való érdeklődésnek a jele a címben jelzett s olvasóink részéről időnként felvetett kérdés. Úgy látszik, hogy többen belátják azt, hogy egy jól megalapozott gyümölcsös kertben nélkülözhetetlenek, vagy mondjuk hasznosak az ég madarai is. Viszonylatunkban leginkább a cinegék.

Egyúttal mind többen és többen rájöttek arra is, hogy a cinegék elszaporításának legfőbb akadályai a verebek, amelyek ellen védekezni óhajtanak. Hol ezek irtásával, hol meg jámborabb eszközökkel, minő az is lenne, hogy a verebeket távol tartjuk a cinegéknek szánt fészek-odvaktól. Adhatnék igen rövid választ, jelesen, hogy verébmentes fészekodú nincs.

Nem akarom azonban az érdeklődőket őspataki jogászcollégám – Tatár Midi – kiszólásával »cvancigolni fir und kvi«, így íródik tehát magyarázatos cikkem annál is inkább, mert kétféle verebünk is van. S az egyik ellen lehet védekezni szűk nyílású fészekodvakkal, a másik ellen nem.

Cinegénk meg még többféle van, közöttük olyan is, amely apróbb a széncinegénél s a parlagi verébnél is. Elméletileg az ilyen apró cinegét, minő például a kékcinege meg a fenyvescinege, meg lehetne tehát védeni a parlagi verebektől az odúnyílás további szűkítésével. Hogy ezt mégis mért nem tehetjük,

erre, szabadjon hát további türelmet kérni szíves olvasóimtól – s teret a Tek. Szerkesztőségtől.

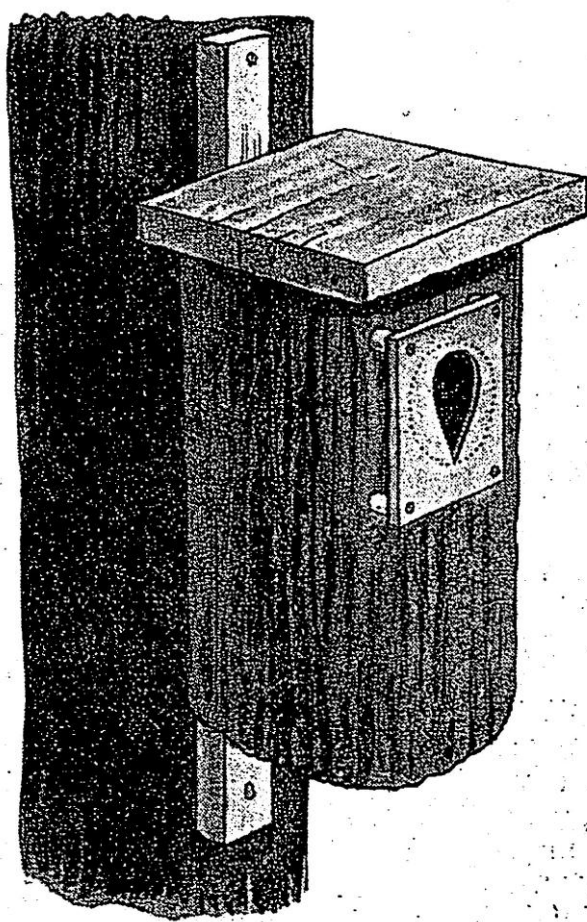
Említettem, hogy kétféle verebünk van. A nagyobbik a közönséges házi veréb, mitől unokatestvére, az úgynevezett parlagi veréb nemcsak abban különbözik, hogy kisebb, hanem, hogy a feje teteje úgy a hímnek, mint a nőténynek gesztenyebarna, a fülek táján s a torkon meg fekete folt van. Különböző a hangjuk is, de mindezeket nem részletezem itt tovább; elég lesz a továbbiak szempontjából megjegyezni, hogy a parlagi veréb befér egy 28 mm átméretű odúnyíláson, aminőn már a házi veréb nem tud átbújni.

A széncinege »kalibere« is azonos a parlagi verébével. Tehát a házi veréb ellen lehet védekezni azáltal, hogy a fészekodvak nyílását 28 milliméteresre szabjuk. De ebben az esetben nemcsak a házi verebet tartjuk távol az odútól, hanem más hasznos odúlakónkat is, minő például a csuszka s a nyaktekercs is. Ezeknek 32 milliméteres röpnnyílású odú kell.

Természetesen a nagyobb, odúba még megtelepíthető madaraknak – seregély, banka stb. – testnagyságuk szerint még nagyobb röplyuk-átméretű odú kell, egészen nyolc centiméterig. Az ilyen nagyobb röplyukú odúkba aztán – rangosabb lakóhiján – az apróbb madarak is szívesen megtelepszenek, annál is inkább, mert az ilyen odúk nagyobbak, tágasabbak.

Az eddig írtakból tehát az következik, hogy egy nagyobb gyümölcsösben különféle nagyságú és röplyukú fészekodvakat kell alkalmaznunk. Ezek közül ami 28 milliméternél tágabb kaliberrű, az egyáltalán nem lehet verébmentes.

Ami 28 milliméternél szűkebb nyílású, az házi veréb mentes. Ámde nem mentes a parlagi verébtől! És e veréb ellen más olyas cselfogással sem lehet védekezni, ami még megjár a házi veréb ellen. Például az alacsonyra – 2 métertől lefelé – szerelt fészekodvakba a házi veréb nem szívesen hurcolkodik. De ilyen alacsonyra, falusi viszonylatban, a macskák miatt se nagyon tehetjük odvainkat.

Verébhárító (odúnyílás-szűkítő) az odú röpnnyílása elé szerelve

Eljutottunk tehát odáig, hogy parlagi verébmentes odú nincs. De a továbbiak előtt a kék- meg a fenyvescinegének még alkalmas 26 milliméteres nyílású odúról is meg kell emlékeznem, aminőbe e cinegék meg be tudnak bújni, de a parlagi veréb nem. De a széncinege se.

Márpedig a kék- és fenyvescinege kevés gyümölcsösünkben telepíthető meg, miért is a nekik kitett legkisebb kaliberű odvak rendszeren lakatlanok maradnak. Avagy darazsak ütnek benne tanyát. Az is előfordult már, hogy egy-egy széncinege valahogy beprérelte magát az odúnyíláson, de kibújni nem tudott s ott pusztult.

Mindezeknél fogva nem szoktunk 28 milliméteresnél kisebb röplyukú odúkat alkalmazni.

Hogy ezekből a parlagi verebeket távol tarthassuk, az aztán már bizonyos alkalmi munkával jár. A legradikálisabb az, hogy a kotló parlagi verebeket lepkefogó hálózattal kifogjuk, fészket pedig az odúból kitakarítjuk.

E műveletet akkor se hanyagoljuk el, ha bőségesen teszünk ki fészekodvakat a »jusszon is – maradjon is« elvnel fogva. Mert másként parlagi veréb nagy-tenyeszdévé lesz kertünk.

Megpróbáltak ú. n. verébhárítókat szerkeszteni s egy darabig úgy látszott, hogy a síkos anyagból készült, lefelé ék alakban kihegyesedő röplyuk-előtét távol tartja a parlagi verebeket. A rajzon is bemutatott előtét deszkácskát vagy celluloid lapot kb. 1 cm távolságban szegeztek, illetve szegeztük ki az odú röplyuka elé. (Mert hát jó magam is kísérletezem vele.) A sík és ék alakú előtéten nem tud jól megkapaszkodni a parlagi veréb s nem tud abba fészekanyagot hordani. Ez volt az előzetes elgondolás.

Azonban a parlagi verebek a legtöbb esetben kifogtak ravaszkodásainkon. Megtanultak kapaszkodás nélkül besurranni az odúba, sőt leszoktak ama ősi szokásukról is, hogy fészkeiket

szénával-szalmával alapozzák. Nem hordtak be mást, mint csak tollpihét s eme leegyszerűsített bútorzatú otthonukba is jól érezték magukat. Más parlagi verébpár még leleményesebb volt: az egyik bebújt az odúba s a másik aztán beadogatta neki a szalmaszálakat!

Másrészt meg az odú körüli villongásokkal az idő telik-múlik, s ha nem is költhetett x.y. odúban a parlagi veréb, arra jogigényét állandó jelenlétével makacsul fenntartotta s így a cinegék másfelé mentek szerencsét próbálni.

Tehát keményebb eszközökkel kell a cinegék védelmére kel-nünk. Erről azonban már esett szó.

Nincs meg kellőleg kipróbálva az, hogy a felfüggesztett fészek-odvakba mennyire települnek be a parlagi verebek? Talán amiatt nem alkalmazzák madárbarátaink a felfüggesztett odvakat, mert a széncinege se költ benne szívesen.

Ez tény. Azonban nálam már költött s ezért másoknak is ajánlom, hogy próbálják meg. Jobban védett telepen üresen maradnak az ilyen odvak. De ezen nincs mit csodálkozni. (Mi is még jobbat kaphatunk, nem költözködünk viharvert padláslakásba.)

Bármilyen odút felfüggeszthetünk, ha azt olyszerűen fogjuk körül dróttal, mint ahogyan némely vidéken az ételhordó köcsögöket viszik a mezőre az asszonyok. Csak azt hangsúlyozom itt is – mert hiszen egykor írtam erről e lap hasábjain –, hogy arra a pontra, ahová a függő odút akasztjuk, a drótkarikák alá egy bőr-, vagy fakéreg-darabkát tegyünk, hogy a karikák az ágba be ne mélyedjenek.

Két karika – és két függesztő drót! – azért kell, hogy ha az egyik az idők során elvásik s elszakad, a másik mint »biztonsági koeficiens« védje meg az odút a leeséstől. A két dróton függő odú nem is fog annyira himbálózni.

A parlagi verebet már csak azért is nehéz távol tartani az odvaktól, mert e verébség csak odúban költ s mivel határainkon szerte kész faodút keveset kaphat, azért makacs kitartással veti rá magát a cinegéknek kitett fészekodvakra.

Valami vigasztaló van abban, hogy a parlagi veréb gyom- és rovarirtásával időnként kárpótol minket; ahol nincsenek nagy számban, ott meg is tűrhetjük őket, mezőgazdasági kártételük is kisebb méretű a házi verebek ily irányú kártételénél.

A házi verebeket pedig távol tarthatjuk a fészekodvaktól úgy is, hogy részükre alkalmas dúcokat, tömegszállásokat készítsünk, a hely szerint különféle módon s különféle anyagokból. Többek között a gólyafészek is leköt néhány verébcsaládot, zajongásukkal ott már szinte hozzátartoznak a gólyatanya esztétikájához.

Akácos szerény tanyámon a múlt év tavaszán magam is, illetve tanyás gazdámmal, építettünk egy gólyafészket, és pedig egy akácfára, hogy oda gólyát csalogassunk, illetve, hogy szomszédom gólyáit elcsaljam. Ott – egy hatalmas tölgy sudarában – most is egy gólyafészket, amely azonban tavaszra kelve féloldalt dőlt. E réven gondoltam, hogy egy testhezálló fészekbe jó szívvel áttelepszenek.

No, hát ez nem így történt. Kijavították a megérkezett gólyák a megdőlt fészket. A mienknek nem akadt gazdája. Legalábbis

gólya nem. De megtelepedtek alatta verebek, sőt a nyár végével egy pár kuvik is a gólyafészek alatti tágasságokat szemelte ki tanyájának. (Nos és volt tanya szerte a gólyaheccnek el nem vitatható következménye is, és voltak, akik az egész ügyet ellenséges cselekedetnek minősítették. Hát a verebek ellen való hadakozásnak e módját nem is merem bárkinek ajánlani.)

(Növényvédelem, 1936, vol.12, p.3-4)

A napraforgó dicséreti

Írta: Szemere László

Címben jelzett gazdasági növényünk annyira közismert, hogy leírásával, no meg gazdasági jelentőségével nem fogok foglalkozni, nem is vagyok rá hivatott. 1933 tavaszán csillaghegyi kis kertembe szegélyezés gyanánt, meg, hogy a cinegek téli etetéséről gondoskodhassak, vagy 30 szem napraforgómagot ültettem, hasonlóképpen 1934-ben is, de az utóbbi év őszén Budapestre költözködén, a termett kb. 2 liternyi napraforgómagot nem használtam fel, illetőleg nem a cinegéknek jutott az.

Tanyás birtokomon gazdálkodásba kezdén, 1935 tavaszán a 2 liternyi napraforgómag egy részét szántóföldre ültettem.

Körülbelül 30 kiló napraforgómagot takarítottam be az őszi folyamán, amiből csak a nagyra nőtt tányérok magvait tettem félre a jövő tavaszra vetőmagul és pedig 20 kilót. Hogy milyen nagyra képes nőni a napraforgó, felemlítem, hogy a legterebélyesebb tányér 5 kilogramm volt s ebben $\frac{3}{4}$ kiló volt a mag.

Az ilyen természetes napraforgónak a szára is tekintélyes vastagságot ér el, s éppen emiatt terjeszkedem jövőre tovább e növénnel. Legalábbis oly fokig, hogy szőlőkaró szükségletemet fedezze, s, hogy gyümölcsfacsemetéimet velük télire bekötözhessem.

Azt, hogy a napraforgó szára egy évig karónak is felhasználható, szélteben-hosszában tudják. Csemetekötözésre való felhasználását sehol sem láttam, azért hát azt fogom részletesebben ismertetni. A napraforgókaróról is felemlítem azt, hogy aki még nem próbálta, az egy hegyezett vasrúddal üssön neki elébb lyukat a földbe, mert a szár a pöröllyel való leütést nem bírja ki.

Eszembe jut itt egy régi írás, ahol arról van szó, hogy a nád szára is felhasználható a szőlő felkarózására. Bertalan Szilágyi János nagybajomi református lelkész leírta a hajdani Sárretet. Az írás 1827-ről kelt, s vonatkozó része hangzik imígyen:

«A Bajomi határban van egy láp, melyet Batányász-nak neveznek; bámulatra méltó vastag nádak teremnek itten, úgy, hogy ha távolról néz is az ember a rétre, mint egy magas laponyag a sík téren, úgy emelkedik fel a többi nádak felett. Hossza vagy magossága a három ölet is kiüti, vastagsága egy jó hüvelyknyi, mindazáltal botanikai vizsgálás szerint csak az, ami a fedőnád.

Az nem födeleknek való, aminthogy mintegy 2000 négyszög-ölet magába foglaló lápon terem, hanem ezt így használják mégis, hogy a szegényebb sorsú emberek hármát-négyet ezekből gyékénnyel öszve kötven, szőlőkarók gyanánt három esztendeig is szőlőjüket igen csinosan felkarózzák vele».

Hát a napraforgószárból nem kell kettőt se összekötni, mivel egy is elszolgál. A csemeték bekötözésére elég egy szár, ha az elég vastag. Hogy a napraforgószárat csemetekötözésre fogtam, annak oka az, hogy a szalmával, kukoricaszárral vagy náddal bekötözött fiatal csemetékben a szél elég nagy kárt okozott

nekem a múltakban. Gondoskodtam hát karcsúbb pályáról, amelybe nem kapaszkodhat bele a szél.

A kettévágott napraforgósár jól megvédi a fiatal gyümölcsfa törzset.

Így került elő a napraforgósár, amelyet hát-hosszant ketté kell hasítani, belet kitolni, hogy így két kanálist nyerjünk. Ezeket a csemetékre illesztve, 2—3 helyen dróttal kötjük át, mint ahogyan vázlatos rajzunk is mutatja. Az eljárás egyszerű, talán további magyarázatokra nem is lenne szükség, tekintettel azonban esetleges követőimre, szabad legyen papírra vetnem a következőket.

A fejszével kivagdalt napraforgószáraikat szabadban vagy esős időjárás esetén szellős padláson szárítsuk ki; ha felhalmozzuk őket, akkor novemberig nem száradnak ki tökéletesen. A még nyirkos száakkal nehezen megy a munka. A száraz száraikat fűrészszel 1.2–1.3 méter magasra vagdaljuk, azután erős késsel kettéhasítjuk. Ezután egy kerek élű vésővel kitoljuk a száak bélését s az egymáshoz tartozó feleket hánccsal egymáshoz kötözzük, miután mindenik félcső csak a párjával illeszthető hézag nélkül a csemetére.

Aprólékosnak látszik e munkálat, de ahogy egy munkás begyakorolta, 150 darabot egy nap alatt jól elkészíthet. A napszámos több időt tölt el akkor, ha a fákat szalmával vagy egyéb anyaggal pólyálgatja – kinn, már fázós kézzel.

A napraforgócsövek felhelyezése a csemetére már szapora munka. Nyeső ollót, egy köteg drótot és egy csípőfogót visz ki a munkás magával. Az ollóval a netán hosszú csövekből vág le annyit, amennyit kell, ha azok a kelleténél hosszabbak. Vagy ketté vág egy csövet, hogy a villásan elágazó, avagy a könyökösen nőtt csemetéket is bekötözhesse. A csemeték a gyökérnyaknál vastagok s hajlottak, azt a részt nem fogjuk a csőbe. Oda aztán pár ásonyi földet hantolunk fel, nemcsak amiatt, hogy az a rész se maradjon fedetlen, de amiatt is, hogy a csemetét a szél ellen védje. Természetesen marad olyan 1–2 girbegurba csemete is, amit nem zárhatunk kalodába, az ilyeneket papírral kötöttem be. Úgyszintén a föld feletti elágazású őszibarack-csemetéket is. Másként fáim jobbadán közepes- meg magas-törzsűek.

Azt elhiszem, hogy az alacsony-törzsű fákat nem kötözhetjük be jól napraforgóval. Viszont mással se, vagy csak körülményesen. Miből az a tanulság szűrődik, hogy ott, ahol a nyulak ellen küszködni kell, jobb, ha magas- vagy közepes-törzsű gyümölcsfákat telepítünk.

Szemre is mutatós a napraforgócsövekkel bekötözött gyümölcsöskert. Íme egy okkal több amellett, hogy termesszük a napraforgót. Ha tudnánk olyan, nálunk is megtermő növényről, amely természettől fogva végig csöves, az még jobb lehetne csemetekötözésre. Talán az olasz nád (*Aerundo donax*) felelne meg legjobban, ha megnőne elég vastagra.

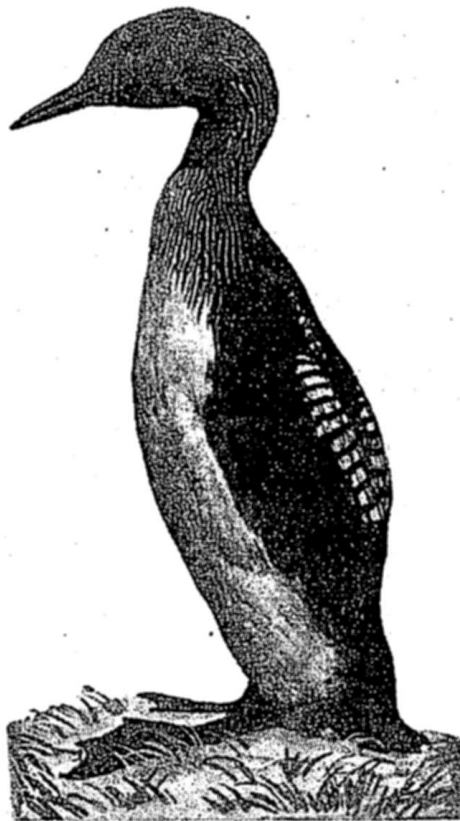
(Növényvédelem, 1936, vol.12, p.13-14)

Üvegnek repülő madarak.

Szemere László

Ha valamely madár szobánkba kerül, az a zárt ablakon is ki akar repülni, mert az üvegen átlát, s egyébként sincs tudata arról, hogy üveg van, s hogy annak mi a sajátossága.

Így a rovarok is, amelyek ismételten is csak nekirepülnek az üvegablaknak, s bizonyára csodálkoznak a láthatatlan akadályon. Más az eset a szabadban repdeső madaraknál, s rovaroknál is.

Sarki búvár

Kívülről észlelik az üveget, s nem repülnek neki vakon, egyes, kivilágított ablaktól eltekintve. (Ha valamely üldözött madár

végszükségből emberi lakba menekül.) Mégis előfordul, hogy egyes madarak ablaknak repülnek. A sarki búvár – *Colymbus arcticus* L. – a melegházak üvegtábláit olykor vízfelületnek véli, s belevágódik, vesztére az üvegnek, de saját magának is.

Még gyakoribb az, hogy nagyobb felületű, sötét háttérben álló ablaknak verődnek különféle madarak, ha az felhőzetet tükröztet vissza. Ilyen nagy 2.5–3 m méretű ablaka van a Gombászati Osztály egyik szobájának. Azon minden évben nyakát szegi 3–4 madár. Leginkább meggyvágó pintyek, sárga- és feketérigók.

Abból a körülményből, hogy a legtöbb ilyen madárbaleset nyáron, a májusfa termésidején történik, arra lehet következtetni, hogy a májusfa – *Prunus padus* termése bódító hatású. Legalábbis a madarakra. Emlékszem, hogy gyerekkoromban bőségesen ettük, minden káros következés nélkül.

A kivilágított ablaknak – éjjel – ugyancsak nekivágódhat egy-egy megriadt madár, bár minden ilyen ablakon való koppanást nem róhatunk rájuk, mert tudjuk, hogy a rovarok is nekirepülnek olykor a kivilágított ablaknak. Mikor egyébként csend van, egy jókora bogár is elég zajt üt, ha az ablaknak repül.

Kuvikok, denevérek is szoktak ilyen helyt – zsákmányszerzés végett – settenkedni, anélkül azonban, hogy az ablaknak nekirepülnének. Innen származik a kuviknak «halálmadár» neve; a beteg szobájában rendszeren világítanak éjjel is, s a népi megfigyelés ahogy összeadta a dolgokat, olyan nevet adott – s vele ódiumot is! – egy ártatlan madárnak, amit aztán a felvilágosodottság alig-alig képes lemosni róla.

(*Növényvédelem*, 1936, vol.12, p.247-248)